

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-22>

УДК 330.341.1(477)

Методи активізації інноваційної діяльності в Україні на основі зарубіжного досвіду

Лепетюха Н.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства та менеджменту
Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця

Павлюк К.В.

студентка
Харківського національного економічного університету ім. С. Кузнеця

Проаналізовано сучасний стан інноваційного розвитку в країні. Розглянуто позицію України в Global Innovation Index та в його окремих показниках. Визначено чинники, що вповільнюють темпи впровадження інновацій в Україні. Досліджено чинники та методи стимулювання інноваційної діяльності у високорозвинутих країнах. На основі іноземного досвіду запропоновані шляхи поживлення інновацій в Україні.

Ключові слова: інновації, стимулювання, інноваційна діяльність, інтелектуальна власність, патент.

Лепетюха Н.В., Павлюк К.В. МЕТОДЫ АКТИВИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В УКРАИНЕ НА ОСНОВЕ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА

Проанализировано современное состояние инновационного развития в стране. Рассмотрена позиция Украины в Global Innovation Index и его отдельных показателей. Определены факторы, замедляющие темпы внедрения инноваций в Украине. Исследованы факторы и методы стимулирования инновационной деятельности в высокоразвитых странах. На основе зарубежного опыта предложены пути оживления инноваций в Украине.

Ключевые слова: инновации, стимулирование, инновационная деятельность, интеллектуальная собственность, патент.

Lepetiukha N.V, Pavlyuk K.V. METHODS OF ACTIVIZATION OF INNOVATIVE ACTIVITY IN UKRAINE ON THE BASIS OF FOREIGN EXPERIENCE

The current state of innovation development in the country is analyzed. The position of Ukraine in the Global Innovation Index and its individual indicators is considered. The factors, which slow down the pace of implementation of innovations in Ukraine, are determined. The factors and methods of stimulating innovation activity in highly developed countries are investigated. On the basis of foreign experience, ways to revitalize innovation in Ukraine are proposed.

Keywords: innovation, stimulation, innovation activity, intellectual property, patent.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки особливо гостро постає питання збереження суб'єктами господарювання своєї конкурентоспроможності. Нині для підприємства замало лише досягнути певної вершини та зупинитися у розвитку. Із плином часу чи не щодня розробляються нові технології, випускаються нові види продукції, у споживачів з'являються нові потреби. У таких умовах в конкурентній боротьбі перемагає не найсильніше підприємство, а те, що здатне найшвидше пристосуватися до мінливих умов зовнішнього середовища. І тоді одним із ключових факторів успіху стає ефективна інноваційна діяльність підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки в Україні ще дуже багато проблем, пов'язаних з інноваційним розвитком («відтік мізків», відсутність ефективної інноваційної інфраструктури, правопорушення в сфері інтелектуальної власності), інноваційна діяльність як складник ефективного функціонування економіки в останні роки цікавить багатьох учених. Стимулювання інноваційної діяльності в Україні в своїх працях досліджували такі науковці, як І.П. Петровська [1], М.І. Белов [2], В.О. Гурова, А.В. Корепанова [3], І.П. Андрушків [4], В.Е. Вакім [5] та багато інших. Проте в цих публікаціях майже не міститься інформації щодо методів стимулювання інноваційної діяльності в Україні, а,

отже, ця проблема все ще потребує висвітлення.

Формулювання цілей статті. Метою статті є висвітлення методів активізації інноваційної діяльності в різних країнах та розроблення на цій основі рекомендацій щодо напрямів пошуків інноваційної діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Успішне впровадження інновацій на мікрорівні можливе лише за умови існування в державі політики щодо довгострокових мотивацій науково-технічної творчості, стимулювання розвитку фундаментальної та прикладної науки [1]. Тому в Україні нині гостро постає питання щодо пошуку ефективних методів та механізмів активізації інноваційної діяльності.

Для їхнього пошуку насамперед необхідно проаналізувати поточний стан справ із розвитком інновацій в країні. Сьогодні ситуація зі впровадженням інновацій в Україні залишається досить неоднозначною, поєднуючи в собі як позитивні, так і негативні тенденції.

Кількісну оцінку свого інноваційного розвитку Україна отримала в Глобальному індексі інновацій (Global Innovation Index), який складає Корнельський університет, школа бізнесу INSEAD і Всесвітня організація інтелектуальної власності. Цього року наша країна посіла в ньому 43 місце, піднявшись на 7 позицій вгору порівняно з минулим роком. В рейтингу брали участь 126 країн світу. Серед 39 країн Європи Україна посідає 30 місце [6].

Усі показники Global Innovation Index (GII) згруповані в інноваційні ресурси (наявні ресурси та умови для здійснення інновацій) та інноваційні результати (досягнуті результати інноваційної діяльності). Таким чином, підсумковий індекс являє собою співвідношення витрат та ефекту, що дає змогу об'єктивно оцінити ефективність зусиль із розвитку інновацій в тій чи іншій країні.

Динаміку цих показників України за останні три роки наведено в табл. 1.

Виходячи з наведених даних, можна побачити, що Україна набагато ефективніша в розділі інноваційних продуктів (де цього року вона посіла 35 місце), аніж у розділі інноваційних ресурсів (де нині вона займає 75 місце). Позиція

України в світі щодо ефективності впроваджених інновацій досить висока. Якщо в минулі роки наша країна не потрапляла навіть у десятку лідерів, то нині піднялася на шість позицій вгору та опинилася на п'ятому місці.

Інноваційні ресурси та результати інновацій в цьому рейтингу розподіляються на 7 напрямів, що характеризують ефективність інноваційної діяльності в країні. До них належать людський капітал та дослідження, інституціональний напрям, інфраструктура, розвиток інноваційного ринку, розвиток інноваційного бізнесу, розвиток креативної діяльності та розвиток знань і технологій. Оцінки Україні за всіма напрямками наведені на рис. 1.

Таким чином, з рис. 1 видно, що серед країн із рівнем доходу нижче середнього Україна має високі бали за всіма напрямками, окрім інституціонального та розвитку інноваційного ринку. Але порівняно із середніми показниками по європейському регіону за всіма напрямками наша країна має бали нижче середнього рівня.

На рис. 2 наведені ранги України за сімома основними напрямками GII, а також її загальний ранг.

Аналізуючи дані звіту Global Innovation Index 2018, можна виявити сильні та слабкі сторони України в інноваційній діяльності.

Найсильніші позиції у країні в категоріях «Людський капітал і дослідження» (сюди входить освіта, дослідницькі та академічні ресурси – 43 місце), «Розвиток інноваційного бізнесу» (патенти, інтелектуальна власність, працевлаштування жінок і меншин, умови праці тощо – 46), «Знання та технології» (27), «Креативність» (45). Крім того, Україна посіла перше місце за показником «Кількість патентних заявок на корисні моделі» та третє місце за показниками «Зайнятість жінок із вищою освітою» та «Співвідношення «учні/вчителі» у середній освіті». До слабких місць належать такі категорії, як «Розвиток інноваційного ринку» (кредити, інвестиції, конкуренція – 89), «Інфраструктура» (доступ до урядових сервісів, вартість ресурсів, показники енергозбереження – 89) і «Інституції» (політика, регуляторний клімат і умови ведення біз-

Таблиця 1

Рейтинг GII за 2016–2018 рр.

Рік	GII	Ресурси	Продукти	Ефективність
2016	43	75	35	5
2017	50	77	40	11
2018	56	76	40	12

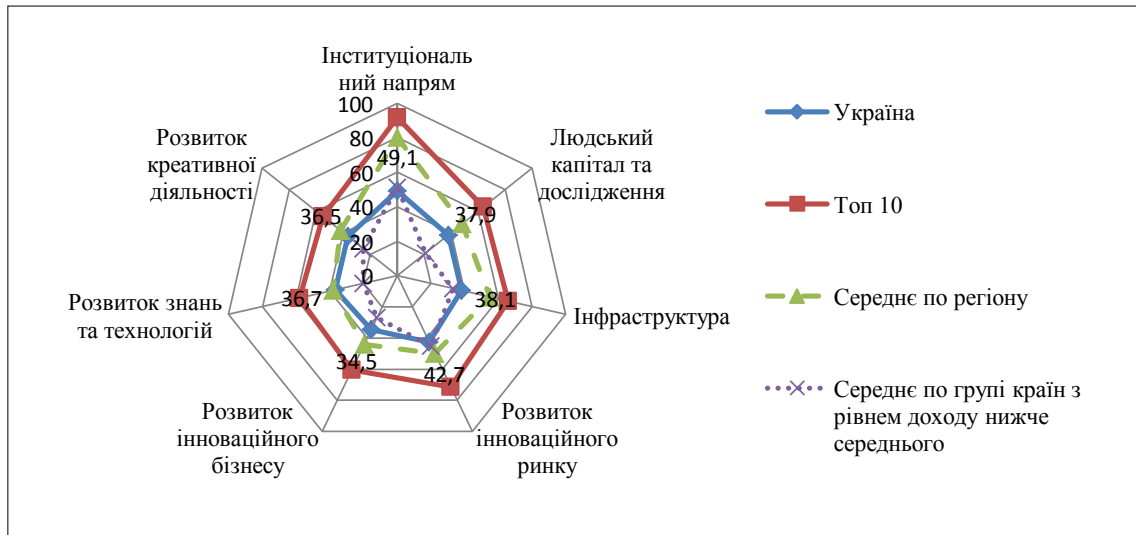

Рис. 1. Оцінки України за напрямками GII за 2018 рік [6]

Рис. 2. Ранги за 7 напрямками та загальний ранг GII України в 2018 році [6]

несу – 107). Цього року за показником «Політична стабільність та безпека» Україна посіла 123 місце в світі, за показником «Екологічна стійкість» – 115, за показником «Політичне середовище» – 122.

Таким чином, аналіз результатів останніх досліджень науковців та статистичних довідників виявив те, що основними проблемами та перешкодами у інноваційному розвитку в Україні є [7]:

- 1) недостатність фінансових ресурсів, що спрямовуються в інноваційну діяльність її суб'єктами;
- 2) відсутність розгорнутої інфраструктури інноваційного ринку;
- 3) недосконалість вітчизняного законодавства у частині стимулювання та програ-

мування інноваційної діяльності, визначення пріоритетів;

Таблиця 2

Світові лідери GII 2018

Країна	GII 2018	GII 2017
Швейцарія	1	1
Нідерланди	2	3
Швеція	3	2
Великобританія	4	5
Сінгапур	5	7
США	6	4
Фінляндія	7	8
Данія	8	6
Німеччина	9	9
Ірландія	10	10

Особливості інноваційного розвитку лідерів GII 2018 [2, 3, 8, 9]

Країна	Особливості інноваційного розвитку	Методи стимулювання інновацій	Чинник успішного розвитку інноваційної системи
1	2	3	4
Швейцарія	Швейцарія утримує перше місце в рейтингу GII восьмий рік поспіль. Вона лідирує за різними патентними та іншими показниками у сфері інтелектуальної власності і займає другий рядок у списку за індексом виробництва високотехнологічної продукції. Вона також належить до групи світових лідерів за обсягом витрат на наукові роботи та якістю місцевих вузів.	– сприяння прикладним дослідженням і розробленням; – розвиток підприємництва; підтримка створення та розвитку підприємств, що базуються на наукових знаннях; – використання результатів наукових досліджень і науково-технологічний трансферт між НДІ і бізнесом; – забезпечення участі Швейцарії в міжнародних програмах і проектах у сфері технологій та інновацій.	Послідовність здійснюваної інноваційної політики та міжнародна орієнтація підприємств.
Нідерланди	Країна має сильний взаємопов'язаний приватний сектор, який відмінно взаємодіє з університетами. Інтернаціоналізація цього сектору здійснюється за рахунок експорту продукції на умовах ліцензій інтелектуальної власності.	– інвестування у провідні сектори (садівництво і відтворювальні матеріали, агропродовольчий напрям, водні запаси, науки про життя та здоров'я, хімічні речовини, високотехнологічний напрям, енергетика, логістика, творча індустрія); – створення Альянсу топових секторів для створення нових знань і інновацій; – заохочення інновацій у топ-секторах на різних конкурсах та виставках; – введення єдиного податку за кредитною схемою на дослідження і розробки.	Вибіркова підтримка провідних інноваційних сфер, а також розвинутий науково-освітній комплекс, який містить у собі систему підтримки студентів, дослідників.
Швеція	Країна знаходиться на першому місці за кількістю патентних заявок, поданих відповідною країною походження. Вона стимулює ефективність онлайн-творчості. Фундаментальні дослідження фінансуються переважно державою. Швеція стала лідером у розробленні лікарських препаратів, якими користується увесь світ.	– розвиток незалежних досліджень (державні структури не повинні «заважати» незалежним дослідникам, але повинні за потреби допомагати їм і визначати найбільш перспективні напрями розвитку НДДКР); – підтримка науково-технічних винаходів «світового класу», тобто винаходів та відкриттів світового рівня; – співпраця всіх зацікавлених сторін для реалізації інноваційного шляху розвитку Швеції; – університети орієнтовані на впровадження досліджень та реалізацію їхніх продуктів на ринок.	Тривалі масштабні вкладення в розвиток науки та досконала система університетської освіти, що дає можливість Швеції опинитися в рейтингу найбільш інноваційних країн світу.

4) недосконале інформаційне забезпечення учасників інноваційного процесу;

5) системні кризові явища в економіці країни;

6) низький рівень взаємодії науки і бізнесу.

Задля пошуку шляхів стимулювання інноваційної діяльності в Україні доцільно буде розглянути досвід інших країн. Для прикладу можуть бути взяті лідери Global Innovation Index 2018. Світові лідери зазначені в табл. 2.

Приклади ефективної дії інструментів державного стимулювання інвестицій розглянемо на прикладі трійки лідерів GII цього року: Швейцарії, Нідерландів та Швеції. Дані для аналізу щодо інноваційної діяльності вищенаведених країн приведені в табл. 3.

Цілком зрозуміло, що розроблення шляхів стимулювання інноваційної діяльності в Україні повинне відбуватися з урахуванням особливостей розвитку країни. Таким чином, аналіз останніх економічних публікацій дав змогу виявити, що найефективнішими напрямками для стимулювання інноваційного розвитку нашої країни вважаються такі [1, 4, 5, 10]:

1) застосування непрямих методів державної підтримки (податкові пільги, субсидії, інші преференції);

2) вдосконалення якості технічної освіти в країні;

3) покращення державної інноваційної інфраструктури;

4) стимулювання взаємодії дослідницьких організацій та бізнесу, створення нових моделей організації взаємодії на лінії «наука/знання – виробництво»;

5) вдосконалення законодавчих актів щодо захисту права інтелектуальної власності;

6) інтенсифікація розроблення та впровадження новітніх досягнень ІТ-сфери в усі галузі економіки;

7) сприяння комерціалізації інноваційних ідей шляхом створення технопарків, технополісів, бізнес-інкубаторів.

Висновки. Підводячи підсумки, слід відзначити, що розвиток інноваційної діяльності відбувається в Україні вже сьогодні, але на його шляху є багато перепон. Основними з них є недостатність фінансових ресурсів, відсутність розгорнутої інфраструктури інноваційного ринку, недосконалість вітчизняного законодавства, низький рівень взаємодії науки і бізнесу тощо. Задля подолання цих негативних чинників необхідно розробити систему методів стимулювання інновацій. Основою цієї системи може виступити досвід високорозвинутих країн світу. З урахуванням особливостей національної економіки в статті були запропоновані такі способи поживлення інноваційної діяльності, як: застосування непрямих методів стимулювання взаємодії дослідницьких організацій та бізнесу, вдосконалення законодавчих актів щодо захисту права інтелектуальної власності; інтенсифікація розроблення та впровадження новітніх досягнень ІТ-сфери в усі галузі економіки тощо.

Однак слід відзначити, що запропоновані заходи стосуються більше макrorівня, водночас задля ефективного розвитку інновацій в країні зміни повинні відбуватися на всіх рівнях, аж до рівня окремих робітників. Адже розвиток країни можливий лише за зростання економіки, яке залежить від конкурентоспроможності продукції, що спирається на інновації. А розвиток інновацій залежить від кожного з нас.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Петровська І.П. Інструменти та методи стимулювання інноваційних процесів в економічно розвинених країнах світу / І.П. Петровська // Сучасні проблеми економіки та підприємництва. 2013. № 11. С. 141–147.
2. Белов Н.И. Особенности промышленной политики Швейцарии, поддержка инноваций / Н.И. Белов // Российский внешнеэкономический вестник. 2014. № 07. С. 105–118.
3. Гурова В.О. Міжнародний досвід активізації інноваційного розвитку країн / В.О. Гурова, А. В. Корепанова // Економіка і організація управління. – 2016. № 2 (22). С. 45–54.
4. Андрушків І.П. Закордонний досвід стимулювання інноваційної діяльності та можливість його застосування в Україні / І.П. Андрушків // Науковий вісник НЛТУ України. 2015. Вип. 25.2. С. 168–173.
5. Вакім В.Е. Стимулювання інноваційної діяльності: порівняльно-правовий аспект / В.Е. Вакім // Економічна теорія та право. № 2 (29). 2017. С. 134–145.
6. The Global Innovation Index 2018. Ukraine. Ithaca, Fontainebleau, and Geneva. 6 p.
7. Вермінська О.М. Дослідження умов та чинників здійснення інноваційної діяльності підприємствами України та Львівської області / О.М. Вермінська // Видавництво Львівської політехніки. 2013. С. 192–196.
8. Encouraging innovation. URL: <https://www.government.nl/topics/enterprise-and-innovation/encouraging-innovation>.

9. Лучко М.Л. Развитие инноваций в Швеции: традиции, современность и будущее / М.Л. Лучко // Научные исследования экономического факультета. Электронный журнал. – 2010. – № 1. С. 32–53.

10. Наскільки інноваційна Україна. URL: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1407459-naskilki-innovacijna-ukrayina>.

REFERENCES:

1. Petrovska I. P. (2013). Instrumenty ta metody stymulyuvannya innovatsiynykh protsesiv v ekonomichno rozvynenykh krayinakh svitu [Tools and methods for stimulating innovation processes in economically developed countries]. Suchasni problemy ekonomiky ta pidpryyemnytstvo [Modern problems of economy and entrepreneurship], no. 11, pp. 141–147.

2. Belov N. I. (2014). Osobennosti promyshlennoy politiki Shveytsarii, podderzhka innovatsiy [Features of the industrial policy of Switzerland, support for innovation]. Rossiyskiy vneshneekonomicheskiy vestnik [Russian foreign economic bulletin], no. 7, pp. 105–118.

3. Hurova V. O., Korepanova A. V. (2016). Mizhnarodnyy dosvid aktyvizatsiyi innovatsiyoho rozvytku krayin [International experience of activating innovation development of countries]. Ekonomika i orhanizatsiya upravlinnya [Economics and management organization], vol. 2, no. 22, pp. 45–54.

4. Andrushkiv I. P. (2015). Zakordonnyy dosvid stymulyuvannya innovatsiyanoi diyalnosti ta mozhlyvist yoho zastosuvannya v Ukrayini [Foreign experience in stimulating innovation and its applicability in Ukraine]. Naukovyy visnyk NLTU Ukrayiny [Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine], vol. 2, no. 25, pp. 168–173.

5. Vakim V. E. (2017). Stymulyuvannya innovatsiyanoi diyalnosti: porivnyalno pravovyy aspekt [Stimulation of innovation activity: a legal aspect]. Ekonomichna teoriya ta pravo [Economic theory and law], vol. 2, no. 29, pp. 134–145.

6. The Global Innovation Index. Ukraine. (2018). Ithaca, Fontainebleau, and Geneva.

7. Verminska O. M. (2013). Doslidzhennya umov ta chynnykiv zdiysnennya innovatsiyanoi diyalnosti pidpryyemstvamy Ukrayiny ta Lvivskoyi oblasti [Investigation of conditions and factors of implementation of innovation activity by enterprises of Ukraine and Lviv region]. Vydavnytstvo Lvivskoyi politekhniki [Lviv Polytechnic Publishing House], pp. 192–196.

8. Encouraging innovation. <https://www.government.nl/topics/enterprise-and-innovation/encouraging-innovation>. Retrieved from: <https://www.government.nl/topics/enterprise-and-innovation/encouraging-innovation>.

9. Luchko M. L. (2010). Razvitiye innovatsiy v Shvetsii: traditsii, sovremennost i budushcheye [The development of innovation in Sweden: tradition, modernity and future]. Nauchnyye issledovaniya ekonomicheskogo fakul'teta. Elektronnyy zhurnal [Scientific studies of the Faculty of Economics. Electronic journal], no. 1, pp. 32–53.

10. Naskilky innovatsiyna Ukrayina [How innovative is Ukraine]. <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1407459-naskilki-innovacijna-ukrayina>. Retrieved from: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1407459-naskilki-innovacijna-ukrayina>.

Methods of activization of innovative activity in Ukraine on the basis of foreign experience

Lepetyukha N.V.

Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Economics
of Enterprise and Management,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

Pavluk K.V.

Student,
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

In the modern world, innovations play an important role both in the development of individual economic entities and in the development of the country as a whole. Now in Ukraine there are many problems associated with innovation. Thus, the issues of innovative development in the country remains extremely relevant, since the activation of innovative activity could be a key factor in ensuring the development of enterprises through the introduction of new technologies, increasing the competitiveness of products and increasing the efficiency of activities.

Quantify the innovative development of Ukraine is possible in the Global Innovation Index (Global Innovation Index), which is Cornell University, INSEAD school of business and the world intellectual property organization. The development of innovative activity is taking place in Ukraine today, but there are a number of fac-

tors that constrain it: lack of financial resources, lack of innovation market infrastructure, legislative problems, low level of interaction between science and business etc. The process of developing a system of methods to stimulate innovation remains a topical issue.

In order to find ways to stimulate innovation in Ukraine, it would be advisable to consider the experience of other countries. On the basis of the experience of highly developed countries, taking into account the peculiarities of the national economy it can be developed effective tools to enhance innovation in Ukraine. These instruments should cover the financing of innovation, the development of innovation infrastructure, the improvement of legislation, the stimulation of interaction between science and business, etc. And then the successful implementation of innovative activities will become a powerful factor of economic development.